

29. helluntain jälkeinen viikko, perjantai

Päivän epistola

(Hepr. 7: 18 – 25)

”Veljet, näin kumotaan aikaisempi määräys, koska se oli heikko ja hyödytön: eihän laki tehnyt mitään täydelliseksi. Sen tilalle me olemme saaneet parempaa: toivon, joka antaa meille uskalluksen lähestyä Jumalaa. On myös otettava huomioon Jumalan vala. Leevin heimon miehistä tuli pappeja ilman sitä, mutta tämän toisen pappeus vahvistettiin valalla, näillä sanoilla: - Herra on vannonut valan eikä sitä peruuta: sinä olet pappi ikuisesti. Tästä näemme, kuinka paljon vahvempi on se liitto, jonka takaajana Jeesus on. Muiden pappien määrä on jatkuvasti kasvanut, kun kuolema on estänyt heitä pysymästä virassaan. Mutta Jeesus pysyy ikuisesti, hänen pappeutensa on muuttumaton. Siksi hän pystyy nyt ja aina pelastamaan ne, jotka hänen välityksellään lähestyvät Jumalaa. Hän elää iäti rukoillakseen heidän puolestaan.”

Aikaisempi määräys kumottiin hyödyttömänä. Tämä määräys koski Vanhan testamentin papistoa, joka oli kyvytön puhdistamaan kansa ja liittämään se Jumalan yhteyteen. Nyt olemme saaneet toivon, jonka mukaan meillä on mahdollisuus lähestyä Jumalaa. Tämä toivo perustuu Jumalan Pojan suorittamaan uhriin. Hänen kauttaan me voimme lähestyä Jumalaa. Tämä termi, ”lähestyä Jumalaa”, on käytössä, kun kuvataan Vanhan testamentin pappeja (vrt. 3. Moos. 10: 3, siinä uusi käännös on ”jotka ovat minua lähellä”, vanhempi vuodelta 1776 on todennäköisesti uskollisempi alkuperäiselle tekstille: ”jotka minua lähestyvät”). Nyt se, mikä kuului Vanhan testamentin papistolle, siis Jumalan lähestyminen, on luvattu kaikille uskoville.

Kristuksen pappeus on suurempaa kuin Vanhan testamentin pappeus. Sen on Jumala valallaan vahvistanut (Ps. 110: 4). Lisäksi Kristuksen pappeus on ikuista, mitä Vanhan testamentin pappeus ei ollut.

”Kuinka paljon vahvempi on se liitto, jonka takaajana Jeesus on” rinnastaa toisiinsa Vanhan testamentin (Mooseksen) liiton ja Uuden liiton. Pappeuden loppuessa tuli vanha liitto päätökseensä ja samalla muuttui myös laki. Uusi liitto tuli voimaan Jeesuksen uudessa pappeudessa. Liitto on voimassa niin kauan kuin sillä on papistoa. Jeesuksen pappeus on ikuista, joten liitto tulee aina olemaan voimassa.

Jeesus kuoli puolestamme (uhrasi itsensä) ristillä. Kuitenkin tähän kuolemaan pitää yhdistää myös ylösnousemus ja taivaaseen astuminen. Kristuksen pelastusteko on samanaikaisesti jo tapahtunut mutta vaikuttaa myös tulevaisuudessa. ”Hän elää iäti rukoillakseen heidän puolestaan” (vrt. myös Room. 8: 34).

Päivän evankeliumi

(Luuk. 21: 37 – 22: 8)

”Siihen aikaan Jeesus opetti päivät temppelissä, mutta illalla hän aina lähti sieltä ja vietti yönsä vuorella, jota sanotaan Öljymäeksi. Jo varhain aamulla kansa tuli temppeliin hänen luokseen kuulemaan häntä. Happamattoman leivän juhla, jota kutsutaan myös pääsiäiseksi, oli jo lähellä. Ylipapit ja lainopettajat miettivät miettimistään, millä keinoin saisivat Jeesuksen raivatuksi tieltä, sillä he pelkäsivät kansaa. Silloin meni Saatana Juudakseen, jota kutsuttiin Iskariotiksi: hän oli yksi kahdestatoista opetuslapsesta. Hän lähti ylipappien ja temppelivartioston päällikköjen luo ja keskusteli heidän kanssaan siitä, miten toimittaisi Jeesuksen heidän käsiinsä. He ilahtuivat ja tarjosivat hänelle rahaa. Juudas suostui tarjoukseen ja etsi nyt sopivaa tilaisuutta saattaakseen Jeesuksen heidän käsiinsä kaikessa hiljaisuudessa. Sitten tuli happamattoman leivän päivä, jona pääsiäisilman oli teurastettava. Jeesus lähetti Pietarin ja Johanneksen kaupunkiin ja sanoi heille: ”Menkää valmistamaan meille pääsiäisateria.”

Ennen tämänpäiväistä tekstiämme Jeesus oli ratsastanut Jerusalemiin ja opettanut kansaa temppelissä. Sitten Hän oli opettanut viimeisistä tapahtumista. ”Päivät Jeesus opetti temppelissä, mutta illalla hän aina lähti sieltä ja vietti yönsä vuorella, jota sanotaan Öljymäeksi.” Näin Luukas lopettaa Jeesuksen opetusjakson. Temppelissä Häntä kuuleva kansa muodostaa perustan uudistetulle Israelille. Evankelistat eivät paljoa kerro siitä, mitä Jeesus temppelissä opetti. Koska kansa tuli kuuntelemaan Häntä ”jo varhain aamulla”, voimme olettaa, että Hänen opetuksensa oli todella vaikuttavaa. Jeesuksen julkinen toiminta kesti noin kolme vuotta. Evankelistat ovat kertoneet siitä vain osan. Nähtävästi Jeesus opetti temppelissä vain joitakin osia koko opetuksestaan, mutta todennäköisesti keskeisimmän osan.

Ennen evankeliumitekstimme jatkumista eräs huomio tähän tekstikohtaan. Vanhaan aikaan joidenkin kertomusten paikka vaihteli eri käsikirjoituksissa, mitä seurakunnat käyttivät. Osassa käsikirjoituksista kertomus aviorikoksesta tavatusta naisesta (Joh. 7: 53 – 8:11) on sijoitettu Luukkaan evankeliumiin luvun 21 jakeen 38 jälkeen.

”Happamattoman leivän juhla, jota kutsutaan myös pääsiäiseksi” kertoo, että teksti on kirjoitettu pakanoille, ei juutalaisille. Juutalaiset eivät tarvinneet selitystä ”jota kutsutaan myös pääsiäiseksi.

Nyt alkaa uusi jakso tekstissä. Pääsiäistä vietettiin sinä iltana, auringonlaskun jälkeen, jolloin alkoi Nisankuun viidestoista päivä. Pääsiäisaterian leipä oli happamatonta, tätä leipää syötiin seitsemän päivän ajan pääsiäisen jälkeen. Tässä on kyseessä alun perin kaksi eri juhlaa. Pääsiäisen (pesah: ohi kulkeminen) on juhla, joka liittyy israelilaisten Egyptin orjuudesta vapautumiseen. Silloin muisteltiin sitä viimeistä vitsausta, jolloin egyptiläisten perheiden esikoiset kuolivat, mutta israelilaisten ei. Tämä juhla on voinut saada alkunsa vielä israelilaisten ollessa Egyptin orjuudessa, mutta viimeistään erämaavaelluksen aikana. Se oli luonteeltaan heimo- tai perhejuhla. Happamattoman leivän juhla on saanut alkunsa paimentolaisuuden jälkeen, sillä se liittyy ohrasadon korjuuseen. Alun perin nämä juhlat olivat erilliset, mutta ne yhdistyivät yhdeksi joskus 600 – 500 -luvun vaihteessa e.Kr. Pääsiäisestä muodostui pyhiinvaellusjuhla Jerusalmiin. Kristinuskossa juutalaisen pääsiäisen syvin olemus (kuoleman ohi kulkeminen) nähdään ennakoivat Kristuksen ylösnousemusta.

”Ylipapit ja lainopettajat miettivät” Jeesuksen raivaamista. Luukas ei mainitse tässä fariseuksia. Luukas on käytännössä myös eristänyt kansan ylipapeista. He kieltämällä Jeesuksen herruuden temppelissä aiheuttivat Hänen kuolemansa. He eivät voineet vangita Jeesusta temppelissä, sillä Hän oli tuossa vaiheessa hyvin suosittu. Siksi he miettivät sellaista toimintatapaa, mihin kansa ei voisi puuttua. Todennäköisesti he aikoivat toimia pääsiäisjuhlan jälkeen, jolloin kansaa olisi vähemmän. Juudaksen ilmoittautuminen kavaltajaksi ehkä nopeutti tapahtumien kulkua.

Simeonin ennustus, että ”monet israelilaiset kompastuvat” (Luuk. 2: 34) toteutuu jälleen. Jeesus oli torjuttu kotikaupungissaan, fariseukset kielsivät Hänet, sitten ylipapit, nyt Häneen kompastuu yksi Hänen opetuslapsistaan. Juudas kavaltaa Hänet rahasta. Saatana oli koetellut viekoitella Hänet erämaassa, nyt Jeesuksen viimeisen elinviikon aikana Saatana on hyvin aktiivinen Jerusalemissa ja vaikutti Juudas Iskariotiin. Näemme, kuinka yksi Jeesuksen opetuslapsista lankeaa. Mutta kuten Jeesus erämaassa voitti kiusaukset, niin Hän on voittava Saatanan Jerusalemissakin (Luuk. 23: 44 – 45). Miten väärässä Saatana olikaan luullessaan päässeensä eroon Jumalan Pojasta! Juudaksen vehkeily täydentyy, kun Jeesus pidätetään (Luuk. 22: 47 – 53). Tämä oli ylipappien ja lainopettajien mahdollisuus toimia ilman pelkoa kansan toiminnasta.

Lähestyvän juhlan, pääsiäisen päivät, eivät Jeesuksen kohdalla mene sillä tavoin, kuin Jerusalemin temppelin kalenteri edellyttäisi. Hän söi opetuslapsineen pääsiäisaterian yhtä päivää ennen Jerusalemin temppelin kalenterin mukaista päivää. Tälle toiminnalle on esitetty erilaisia selityksiä.

Tämän kirjoittaja arvelee, että Jeesus opetuslapsineen noudatti essealaiskalenteria, joka poikkesi temppelin kalenterista. Juutalainen pääsiäinen ei ole sidoksissa viikonpäivään, niin kuin meidän kalenterimme on (pääsiäinen on kristityillä aina sunnuntaina). Toinen mahdollinen selitys on, että Jeesus tietoisesti söi pääsiäisaterian päivää aikaisemmin asettaakseen ehtoollisen ja ollakseen itse pääsiäislammas.

Suomalainen sana pääsiäinen tarkoittaa todennäköisesti alun perin sanontaa ”päästä paastosta”. Kreikankielinen teksti puhuu ”Pashan” teurastamisesta. Kreikkalainen sana Pasha voi tarkoittaa joko itse tapahtumaa, pääsiäisjuhlaa, syötävää pääsiäisateriaa tai teurastettavaa pääsiäislammasta.

Happamattoman leivän päivä on torstai. Nyt oli teurastettava joko lammas tai vuohi. Temppelin kalenterin mukaan se olisi perjantai, jolloin lampaat teurastettiin. Tämäkin näkyy kristillisessä traditiossa, sillä Jeesusta pidetään lampaana, joka viedään teuraaksi (ristiinnaulitseminen ja kuolema tapahtui samaan aikaan joukkoteurastusten kanssa).

Jeesus antaa Pietarille ja Johannekselle ohjeen valmistaa pääsiäisateria (vrt. 2. Moos. 12: 6, 18 – 20; 5. Moos. 16: 3 - 8). Hän ohjaa omaa tietään kohti ristiä, Hän hallitsee tilanteen. Pietari ja Johannes toimivat Jeesukselle kuuliaisena. Heidän vastakohtanaan on Juudas Iskariot.